

AC+UARIA

ODBORNÁ SMĚRNICE č.2 OCEŇOVÁNÍ ZÁVAZKŮ Z POJISTNÝCH SMLUV REÁLNOU HODNOTOU

Vydání č. 1 schválené dne 18. října 2002

Právní normy: zák. č. 363 / 1999 Sb. o pojištnictví, zák. č. 353 / 2001 Sb. novela zákona o účetnictví

Směrnice se soustřeďuje na rezervy pojistného životních a neživotních pojištění. Uvedené zásady by však měly být uplatňovány i na další technické rezervy podle analogie.

1. Směrnice vychází z tohoto výkladu relevantních ustanovení novelizovaného zákona o účetnictví:

Zákon o účetnictví v § 27 odst. 1 písm. c) požaduje, aby technické rezervy účetních jednotek, které provozují činnost pojištění nebo zajištění podle zvláštních předpisů byly oceňovány reálnou hodnotou. Zvláštním předpisem je zde zákon o pojišťovnictví (zák. č. 363 /1999 Sb.), který v § 18 odst. 1 a v § 20 odst. 3 stanoví, že při výpočtu rezerv pojistného se používá stejných statistických podkladů a téže úrokové míry, jichž bylo použito při výpočtu sazeb pojistného. Nastává tedy případ § 27 odst. 2 písm. c) zákona o účetnictví, jelikož nelze postupovat podle písmen a) a b) z důvodů právě citovaného ustanovení. Použije se tedy dle c) ocenění podle zvláštního předpisu.

Zákon takto zavádí do účetnictví pojišťoven nesoulad, protože předpisuje oceňování finančních aktiv dle Mezinárodních účetních standardů (IFRS), zatímco oceňování pojistných závazků ponechává beze změny. Důležitým faktorem v této asymetrii je skutečnost, že ocenění trhem, z něhož se podle zákona o účetnictví hodnota finančního umístění odvozuje, zahrnuje přírážku na riziko. Proto návrh zásad IFRS pro pojistné smlouvy (DSOP) obsahuje zásadu 5.1: "Ocenění pojistných závazků a pojistných aktiv z hlediska účetní jednotky nebo fér hodnotou má vždy přihlížet k riziku a neurčitosti." Dalším důvodem pro tvorbu rezervy na riziko a neurčitost (viz níže sub c)) je přechod na IFRS pro pojistné smlouvy očekávaný během několika let. Tento přechod může v některých případech znamenat zvýšené požadavky na tvorbu technických rezerv. Pokud by dnes byly prostředky uvolněné přeceněním finančního umístění použity ve prospěch zisku, mohlo by při přechodu na IFRS dojít ke snížené solventnosti pojišťoven.

Přeceněním finančního umístění se zpravidla zvýší účetní hodnota aktiv. Před uvolněním těchto prostředků do zisku, je nutné ověřit, zda pro zachování finanční stability pojišťovny není třeba vytvořit následující rezervy:

a) Rezervu na technický úrok, správní náklady a úmrtnost v rámci Jiných rezerv (účet 449). Pokud pro výpočty technických rezerv některých skupin pojištění používá pojišťovna statistické podklady, které neodpovídají očekávanému budoucímu vývoji, měla by být vytvořena dodatečná rezerva na očekávané ztráty. Počítala by se pro jednotlivá odvětví prospektivní metodou tak, aby celková rezerva pro každé odvětví dosáhla alespoň výše rezervy počítané za použití aktuálních nejlepších odhadů všech parametrů výpočtu. Pokud je rezerva spočítaná podle parametrů použitých při výpočtu pojistného dostatečná, další rezerva se podle tohoto odstavce netvoří.

b) Rezervu na prémie a slevy, především v případech, kdy pojistitel garantuje určité procento ve prospěch podílů na zisku. Pokud klienti mají nárok na dané procento výnosů finančního umístění, mohou mít rovněž nárok na výnosy vzniklé přeceněním finančního umístění. Odpovědný pojistný matematik vždy posoudí situaci pojišťovny na základě všech aktuálních nebo minulých pojistných podmínek, smluvních ujednání a dalších relevantních dokumentů. Rovněž je třeba posoudit zda klienti mají nárok na podíl na zisku v roce přecenění aktiv, nebo lze prostředky vzniklé přeceněním aktiv použít na budoucí podíly na zisku.

c) Rezervu na riziko a neurčitost stanovenou v souladu s tržním oceněním rizika. Ocenění by mělo být pokud možno odvozeno z dat o trzích (market value margin). Zásady pro určení rezervy na riziko a neurčitost jsou obsaženy v kapitole č. 5 DSOP. Do současné doby nebyly tyto zásady uplatněny v praxi.

Jedinou účetní soustavou, kde je analogická rezerva vytvářena jakožto rezerva pro nepříznivé odchylky (PAD) je US GAAP. K podpoře tohoto názoru viz [1]. Některé naše pojišťovny, které jsou součástí mezinárodních pojišťovacích koncernů mají s US GAAP zkušenosti a přístup k potřebným informacím.

Směrnice proto doporučuje postupovat při stanovení výše rezerv na riziko a neurčitost podobně jako při vytváření rezervy PAD dle US GAAP. Tato rezerva vzniká úpravami početních podkladů odhadnutých co možná nejpřesněji tzv. nejlepších odhadů (best estimates). Nejlepší odhady se srážkami nebo přírážkami mění konzervativním způsobem. O vytváření PAD rezervy viz [2] odst. 4.5.2, [3] odst. 3.1.1.1, [4] odst. 3.1.1.1.

Nejllepšími podklady ve smyslu této směrnice jsou podklady užití při výpočtu rezerv uvedených sub a). Rezerva stanovená podle upravených podkladů představuje reálnou hodnotu rezervy pojistného. Rozdíl mezi její výší a součtem rezerv dle podkladů užitých při výpočtu sazeb pojistného a rezerv uvedených sub a) je rezerva na riziko a neurčitost.

2. V souladu s Účtovou osnovou a postupy účtování pro pojišťovny Čl. XIII odst. 9 vymezuje Ministerstvo financí (čj. 282/110 129/2001) reálnou hodnotu technických rezerv takto: "Pokud jde o reálnou hodnotu technických rezerv rozumí se tím podle novelizovaných způsobů účtování, že tyto jsou vytvářeny podle zákona o pojišťovnictví a to, že jejich výše musí být v každém okamžiku dostatečná do té míry, aby byla pojišťovna schopna dostát svým závazkům plynoucím z pojistných smluv." Definice ministerstva představuje významnou podporu doporučením této odborné směrnice. K reálné hodnotě rezerv pojistného se dospěje tak, že se k rezervě vypočtené dle zákona o pojišťovnictví přičtou rezervy uvedené sub a) a sub c).

Lze předpokládat, že definice reálné hodnoty technických rezerv podle ministerstva financí bude obsažena v připravované prováděcí vyhlášce k zákonu o účetnictví pro pojišťovny. Tato vyhláška se pak stane zvláštním předpisem ve smyslu § 27 odst. 2 písm. c) zákona o účetnictví.

Definice obsahuje předpoklad, že výši technických rezerv dostatečnou pro splnění závazků z pojistných smluv lze určit nezávisle na vlastních zdrojích a minimální míře solventnosti pojišťovny. To lze docílit jen zahrnutím přírážky na riziko neboli rezervy uvedené sub c) do reálné hodnoty.

3. Dle Účtové osnovy a postupů o účtování pro pojišťovny Čl. XIIIa se oceňovací rozdíly z podstatné části finančního umístění (především cenné papíry držené do splatnosti) účtují rozvahově. Při následné tvorbě dodatečných technických rezerv vykáže pojišťovna z těchto dvou operací ztrátu, ale objem vlastního kapitálu zůstane zachován v původní výši (nižší hospodářský výsledek kompenzován nárůstem oceňovacích rozdílů) a finanční stabilita pojišťovny tedy nebude narušena.

[1] Dutch Association of Insurers' Position on reporting by insurance companies under IAS. Nizozemská asociace pojišťoven, leden 2002.

[2] R. T. Herget (Editor):US GAAP for Life Insurers. Society of Actuaries, Schaumburg 2000.

[3] Rechnungslegung nach IAS / US - GAAP. Aktuarielle Praxis der Deutschen Lebensversicherung. DAV 2000.

[4] Rechnungslegung nach IFRS / US - GAAP. Aktuarielle Praxis in der Privaten Krankenversicherung. DAV 2001.